

Gáspár Anna Éva Augusztus 23-I Felvonuláson

Ez egy felvonulás, augusztus huszonharmadikán. Én a második sorban jobb felől az első vagyok, a napszemüveges. A háború előtti felvonulásokon katonaság volt, és diákok voltak. Itt meg a dolgozó nők. Nagy differencia. Ez Stejen volt, akkor 'orasul Petru Grozának' [Petru Groza város] hívták, a főtéren. A bánya alkalmazottai vonultak fel, és Andris, a férjem kért, hogy én is vegyek részt. Én az istennek sem akartam felvonulni. Nagyon nehezen győzött meg. A férfiak és a nők külön vonultak fel, és az érdekessége ennek a felvonulásnak az volt, hogy a lányom, Veronika, biciklivel vezette a csapatot. A biciklinek a kereke 0piros-sárga-kék krepp-papírral volt bevonva, a küllők, és ő vezette. Milyen büszke volt rá, hogy ő vezette a csoportot! Nem csak az uránium alkalmazottait, hanem az egész felvonulást, az egész falut, hát az egész falu az urániumnak dolgozott. Az van a képen, a tribün oldalán, hogy 'Forța conducătoare', tehát a 'Vezető erő'. 'Traiasca Partidul Muncitoresc România!', azaz Éljen a Román Munkáspárt! Fent, baloldalt van a tribün, ott ült Andriskám. Az oroszok építették ki azt a kisvárost, mert urániumot találtak, és csináltak egy urániumkitermelést. Oda lett kinevezve Andris műhelyfőnöknek. Nem volt még mérnök, mert még nem volt meg a diplomája. Volt a minisztériumnak egy departamentje. Egy irdatlan nagy épület épült, egy olyan kisebb minisztérium. Ezt mind az oroszok építették. Még a levegőt is mérték ott a departament előtt, és ketyegett az óra, hogy 'poluat' [szennyezett]. A katonaság felelt az urániumért. Ez hadititok volt. Andris civil volt, hát mérnök volt, ott dolgozott a műhelyben. De a katonaság felvigyázott mindenre. Rend, rend és rend volt ott, kérem szépen. Ott nem voltak lopások. Az urániumot az oroszok elvitték. Ők dolgozták fel. Itt csak kibányászták. Egyszer egy autó felborult, amikor ment az urániummal. Nem tudom, hány kilométeres körzetben, a mezőn hozták el a bányából, és kiborult. Egy kilométeres körzetben az egész földet elhordták onnan. Az uránium hadititok volt, így átvett minket a M.A.I. [Ministerul Armatei Industriale, Katonai Iparminisztérium], a katonaság. Ez egy nagyon veszélyes anyag, de mi nem tudtuk. Legalábbis én nem. Andris tudta, hogy az M.A.I. keres megbízható embereket, nagyon jó fizetéssel, végre felszusszantunk, mert egy fizetésből gyerek és a Bukarestbe sétálás, nem volt azért könnyű dolog. Na, és odakuliztak [odacsaltak]. Strandja volt, minden volt. És nagy piac volt, a parasztok jöttek, mert nagyon jó élet

volt ott. Hús volt, mi kellett akkor, a sok éhezés után? Én háziasszony voltam, a gyerekekkel. A lányom Stejen kezdte az iskolát, két elemi ott végzett. Románul tanult. Andris mindenáron akart még egy gyereket. Mondtam, hogy 'Ha szerzel nekem egy anyóst vagy egy anyát vagy egy nagynénit, nagymamát, akkor csinálunk még egy gyereket, de én egyedül nem vállalhatok'. És dolgoztam: kötöttem, varrtam, mindent, ami kézimunkával kapcsolatban volt. Szomszédoknak, mindenkinek. Annyi munkám volt, hogy nem győztem. Gyulafehérváron kezdtem el kötni, varrni. Nem mehettem el állásba, mert mondjuk, lehetett volna szerezni valamit, de mit csinálok a gyerekekkel? Akkor még nem voltak óvodák. Így én megkerestem a magamét. Stejen olyan blokklakások [tömbházlakások] voltak, hogy négy lakrész volt bennük. Kettő a földszinten, kettő az emeleten, közte zöldövezet. És voltak ilyen 'vébék', így nevezték az oroszok, kis zöld házak, olyan kis villaszerűek, egy családnak. Én csak néztem, hogy milyen szépek, de fából voltak, és oda Andris nem akart menni. Egy ilyen kicsi blokk és egy vébé, és megint egy kicsi blokk. És rengeteg zöldövezet. Nagyon szépen építkeztek. Nagyon szép kis hely volt. Mikor odaértünk Stejre, még nagyon sok orosz lakott ott. Az én szomszédom például a blokkban egy orosz család volt -- szintén mérnökember családja, akik ott dolgoztak -- meg egy kolozsvári, Sugárék. A nő, Elza szász volt, a Laci zsidó. Elza megmentette az urát. Nem volt deportálva, Kolozsváron volt. Laci volt a főkönyvelő, az első emeleten laktak. És Calianuék, ők temesváriak voltak. Úgy hívtuk, hogy 'Kajla néni', a lányom adta a nevét, Kajla néni. Minden vállalatnál a krémet hozták ide, Stejre. Mert egy nagyon virágzó vállalat volt. Tehát abban a blokkban egy orosz család és három ottani munkás: a főkönyvelő, egy mérnök és mi laktunk. Az oroszoknak külön üzletük volt, ahová mi nem mehettünk. De ők vásárolhattak akárhol. Nekünk is volt pénzünk, végre egy kicsit felszabadultunk. A kitermelésnek még a környékére sem volt szabad menni! Egy este Andris nem jött haza, mert valami baj történt a műhelyben, és megkért engem, ha tudok, vigyek be neki pár szendvicset, mert reggel óta nem evett semmit, nem tudott hazajönni. Én akkor voltam először. De elmagyarázta, hogy hol menjek, mert aszfaltút vezetett a műhelyig is, és már este volt. Hát percenként ugrott eléem egy katona! Hogy mit keresek ott? Szerencsére, mondta Andris, hogy vigyem magammal az igazolványomat, amivel igazoltam, hogy a férjem ott dolgozik. Megmotoztak, mikor bementem. Andrisékat is nem tudom, milyen vacakkal ott próbálgatták [megvizsgálták], hogy nem visz-e ki valamit. Kifele is, befele is. És ezt a légkört Andris nem bírta. Egy évben kétszer-háromszor önéletrajzot kellett beadni. Hátha megváltozott a múltja... Ezt nagyon utálta. Különben sem szerette a katonaéletet. Két évig voltunk csak. És kinyújtotta a csápjait [elkezdett figyelni]: 'Hová lehetne menni?' Kerestek egy embert Govorára, Vîlcea megyében. És akkor kérte -- hűj, abból nagy cirkusz volt -- az áthelyezését. Meg akart szabadulni a katonarendszertől. Maradhattunk volna, azt hiszem, mostanáig is, de aztán mentünk Rîmnicu Vîlceára.